

ULIGHED 23. september 2023

ANALYSE

Udarbejdet af

Jon Nielsen

Chefanalytiker

Frederik Olsen

Analytiker

Forskning: Fagforeninger øger ligheden og sammenhængskraften

Den økonomiske forskning i fagforeningers effekt på indkomstfordelingen peger på, at fagforeninger øger indkomstligheden. Det viser en gennemgang af 123 forskningsartikler. Når flere lønmodtagere er medlem af en fagforening, sænker det uligheden i lønninger, det øger lønmodtagernes samlede andel af indkomsten, og det øger opbakningen til omfordelingspolitikker. Som en konsekvens får en højere organiseringsgrad indkomstligheden til at stige, både før og efter omfordeling. Udover at øge indkomstligheden øger fagforeninger også den politiske sammenhængskraft.

Kontakt

Chefanalytiker

Jon Nielsen

📞 40 54 18 80

✉️ jn@ae.dk

Kommunikationschef

Jesper Kirkbak

📞 50 73 71 34

✉️ jk@ae.dk

Hovedkonklusioner

- En højere organiseringsgrad øger ligheden både før og efter omfordeling. Det viser den empiriske forskning så godt som entydigt. Effekten betyder, at den forhøjelse af loftet over fradraget for fagforeningskontingenter, som Folketinget vedtog i sommeren 2023, vil sænke uligheden.
- Fagforeningers effekt på uligheden går via flere kanaler. Først og fremmest sænker fagforeninger uligheden i lønindkomst, navnlig ved at lægge en bund under lønnen. Desuden tyder forskningen samlet set på, at en højere organiseringsgrad øger lønmodtagernes samlede andel af indkomsten og øger graden af omfordeling.
- Fagforeninger øger også ligheden i politisk repræsentation og derigennem den politiske sammenhængskraft.

Empirisk forskning viser, at faglig organisering øger ligheden

Fagforeninger forbedrer levevilkårene for almindelige lønmodtagere. De øger den økonomiske lighed i samfundet og forbedrer også produktiviteten. Det viser en omfattende empirisk forskning. Denne analyse samler op på den empiriske forskning i fagforeningers effekt på indkomstfordelingen.

Den empiriske forskning bekræfter samlet set den almindelige intuition om, at stærke fagforeninger med mange medlemmer giver større lighed. Den empiriske forskning kaster også lys over, hvad der driver denne mekanisme. Således viser forskningen, at fagforeninger tilkæmper lønmodtagerne en større andel af værdiskabelsen i økonomien og lægger en bund under lønnen. Desuden lægger de en dæmper på de højeste lønninger og præger fordelingspolitikken i en retning, der kommer almindelige lønmodtagere til gavn. Endelig viser politologisk forskning, at fagforeninger øger ligheden i den politiske repræsentation og øger den politiske sammenhængskraft.

Effekternes størrelse kan illustreres med et regneeksempel. Folketinget vedtog før sommerferien et [lovforslag](#) om at forhøje loftet over fradraget for faglige kontingenter fra 6.000 kr. om året til 7.000 kr. Forhøjelsen sikrer i grove træk, at loftet følger med inflationen frem mod 2030, så det nuværende skattefradrag ikke bliver udhulet af de stigende priser. AE har i [en tidligere analyse](#) brugt norske effektestimater til at regne på, hvad forhøjelsen af fradraget kan betyde for organiseringsgraden.

Når man ser på tværs af lande og perioder, er en stigning i organiseringsgraden på 1 procentpoint forbundet med et fald på ca. 0,3 procent i ginikoefficienten, som måler indkomstuligheden på en skala fra 0 (helt lige) til 100 procent (helt ulige). Hvis vi lægger den effekt og de norske effektestimater til grund, vil forhøjelsen af fradraget få ginikoefficienten til falde med ca. 0,09 procentpoint, jf. metodeboksen sidst i analysen.

Det er en effekt, der kan måle sig med effekten af nogle af de sidste årtiers arbejdsudbudsreformer – men med omvendt fortegn. F.eks. forøgede Fogh-regeringens skattestop ginikoefficienten med [0,11 procentpoint](#), og kontanthjælpsreformen fra 2013 øgede ginikoefficienten med [0,07 procentpoint](#).

Vanskeligt at identificere fagforeningers effekt på økonomien

Konklusionerne fra forskningslitteraturen dækker over en blandet litteratur, om end *fortegnet* på sammenhængen – at større fagforeningsdækning er forbundet med lavere ulighed – er et næsten enstemmigt resultat. Den empiriske forskning har bakset med at løse en række vanskeligheder, som er vigtige at holde sig for øje, når man tolker på empirien.

Først og fremmest har overenskomstbærende fagforeninger sideeffekter på ikke-medlemmers løn, på splittet mellem løn og kapitalindkomst i andre brancher og på vælernes og politikernes fordelingspolitiske valg. Derudover kan fagforeninger i teorien påvirke jobskabelsen og investeringerne også for ikke-medlemmer og ikke-overenskomstdækkede virksomheder. Fagforeningers påvirkning af indkomstfordelingen sker med andre ord på landeniveau, og derfor kan man ikke identificere effekterne ved at sammenligne individuelle lønmodtagere, virksomheder eller brancher. I stedet må man analysere landeudviklinger over tid eller analysere mønstre på tværs af lande.

Tidsserie- og tværlandestudier er imidlertid forbundet med en del problemer. Når man undersøger sammenhænge på landeniveau, har man kun én årlig observation for hele landet og ingen information om, hvad der sker med de enkelte individer og grupper i økonomien. Selv hvis ændringer i den samlede organiseringsgrad bliver fulgt systematisk af ændringer i fordelingen, kan det ofte være svært at udelukke, at mønsteret kan skyldes andre forhold, ikke mindst fordi en institution såsom fagforeningernes styrke har langsomme effekter og selv kun ændrer sig langsomt.

Samtidig er der mange baggrundsforhold med betydning for fagforeningers effekt, som man ikke kan tage højde for, f.eks. vedrørende overenskomssystemet og konkurrenceforholdene og vedrørende fagforeningernes prioriteringer. Derfor kan man højst finde en gennemsnitssammenhæng på tværs af lande og år. Den gennemsnitseffekt kan meget vel undervurdere fagforeningers reelle effekt, fordi man i mange lande, hvor fagforeningerne står svagt, har fundet andre måder at beskytte lønmodtagerne på, f.eks. ved at fastsætte lønninger ved lov. Den slags love kan imidlertid reducere dynamikken i økonomien, mens fagforeninger omvendt kan [øge produktiviteten](#). Alternativet til fagforeninger er således et mindre favorabelt trade-off mellem ulighed og produktivitet, som ikke nødvendigvis slår en-til-en igennem i højere ulighed.

Endelig er det svært at skelne mellem statistiske sammenhænge og årsagssammenhænge i studier på landeniveau. I de senere år har økonomer gået meget op i at skelne kausale sammenhænge fra statistiske sammenhænge (korrelationer). Det gør man især ved at analysere situationer, der ligner lodtrækningsforsøg. Men der findes nærmest ingen situationer, hvor borgerne på en lodtrækningslignende måde bliver underlagt forskellige sæt af arbejdsmarkedsinstitutioner. Derfor er korrelationsstudier typisk det bedste, man kan lave, når man skal undersøge fagforeningers effekter på fordelingen.

Konsekvensen af de metodiske vanskeligheder er, at den empiriske litteratur især består af landepanelstudier, der finder gennemsnitssammenhænge på tværs af lande og perioder, og af tidsseriestudier fra især USA. Derfor skal man være varsom med at overføre effekterne fra litteraturen til en dansk kontekst.

Fagforeninger sænker uligheden i disponibel indkomst

I Tabel 1 har vi samlet konklusionerne fra 27 forskningsstudier af sammenhængen mellem fagforeninger og uligheden i den disponible indkomst. Af disse studier finder 24 studier, at en højere organiseringsgrad er forbundet med en lavere ulighed. Et enkelt studie finder en effekt med modsat fortegn, mens to studier finder insignifikante eller blandede effekter. Vores metode til at fremsøge litteratur er uddybet i metodeboksen sidst i analysen.

For en række af de nyere eller mere metodestærke studier, som har brugt ginikoefficienten som ulighedsmål, har vi beregnet sammenlignelige tal for, hvor stor effekten er. Ifølge disse studier er 1

procentpoints højere organiseringsgrad forbundet med et fald i ginikoefficienten på 0,1-0,5 procent, og et fald i ginikoefficienten på ca. 0,3 procent fremstår som et centralskøn.

F.eks. har to forskere fra den internationale valutafond (IMF), Jaumotte & Buitron (2015 og 2020) set på uligheden i 18 OECD-lande siden 1980 og viser, at en stigning i organiseringsgraden får uligheden til at falde. Resultatet er robust over for en lang række observerede og uobserverede baggrundsforhold og forsøger eksplicit at skelne mellem årsagssammenhæng og korrelation. Også Herzer (2016) har forsøgt at skelne årsagssammenhænge fra statistiske sammenhænge, ved at estimere sammenhængen mellem organiseringsgraden og uligheden som en vekselvirkning i et panel af 20 lande. Han viser, at en højere organiseringsgrad sænker uligheden, men at en højere ulighed også sænker opbakningen til fagforeninger. Farber m.fl. (2021) forsøger at isolere den kausale effekt ved at se på to udefrakommende stød til organiseringen i USA, nemlig to reformer, der øgede organiseringsgraden i årene før og under Anden Verdenskrig. De viser, at reformerne sænkede uligheden ved at øge organiseringsgraden.

Ikke overraskende finder flere studier, at store fagforeninger har større effekt på fordelingen, des højere overenskomstdækningen er. Desuden finder flere studier, at international konkurrence på arbejdsmarkedet svækker fagforeningernes betydning for uligheden, og at fagforeninger derfor havde større effekt i 1980'erne end i dag. Ikke desto mindre finder nyere studier af effekten i dette årtusind overordnet set effekter i samme leje, som man kan finde i ældre studier (jf. f.eks. Alexiou & Trachanas 2022).

TABEL 1

Fagforeninger øger ligheden i disponibel indkomst

Tabellen viser hovedkonklusioner for den empiriske forskning i sammenhængen mellem organiseringsgraden og fordelingen af disponibel indkomst.

Studie	Metode	Hovedkonklusion
Alexiou & Trachanas (2022)	Landepanel (17 OECD-lande, 2000-2016)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed (på gennemsnittet er 1%p højere org.grad forbundet med 0,4% lavere gini)
Farber et al (2021)	Tidsserieanalyse (USA, 1936-1986)	1%p stigning i org.grad resulterer i et signifikant fald på 0,014-0,016%p i gini (svarende til ca. 0,3% på gennemsnittet). Forfatterne ser det som et øvre estimat. Effekten drives især af spill-over-effekter
Jaumotte & Buitron (2020)	Landepanel (18 OECD-lande, 1980-2011)	1%p stigning i org.grad er forbundet med et signifikant fald på 0,4%-0,5% i gini.
Fortuna & Neto (2020)	Landepanel (35 OECD-lande, 1993-2017)	På gennemsnittet 1%p stigning i org.grad er forbundet med et fald i gini på 0,1%
Meszaros (2018)	Delstatspanel (USA, 1964-2012)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed (omtrent 0,1% fald i gini pr. 1 %p stigning i org.grad)
Herzer (2016)	Landepanel (20 lande, 1986-2010)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed, og jo mere des højere OK-dækningen er. På gennemsnittet er 1%p stigning i org.grad forbundet med et fald i gini på ca. 0,1%
Jaumotte & Buitron (2015)	Landepanel (20 OECD-lande, 1980-2010)	1%p stigning i org.grad er forbundet med et signifikant fald på 0,4% i gini.
Gustafsson & Johansson (1999)	Landepanel (16 OECD-lande, 1966-1994)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed (omtrent 0,2-0,4% fald i gini pr. 1 %p stigning i org.grad)

Yderligere 19 rækker er ikke vist.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af de oplyste studier.

Men hvad gør fagforeninger så, som øger ligheden? Det giver forskningen også nogle svar på.

Kort sagt øger fagforeninger ligheden *mellem højt- og lavtlønnede* og *mellem lønmodtagere og kapitalejere*. Dermed øger de ligheden i *markedsindkomsten*, som er summen af løn- og kapitalindkomst før skatter og overførsler. Samtidig arbejder fagforeninger typisk for en økonomisk politik, der i højere grad tilgodeser almindelige lønmodtagere og ledige. Fagforeningers samlede effekt på den disponible indkomst skyldes, at de dels øger ligheden i markedsindkomst og dels øger omfordelingen af indkomst.

Fagforeninger sænker lønspredningen og øger lønnens andel af indkomsten

Der er en stor empirisk forskning, der ser på fagforeningers betydning for fordelingen *internt mellem lønmodtagere*. I Tabel 2 har vi identificeret 49 forskningsstudier af fagforeningers effekt på lønfordelingen og angivet deres hovedkonklusioner. Heraf finder 43 studier, at fagforeninger øger lønligheden, mens 6 finder blandede eller insignifikante effekter. Ingen studier finder, at fagforeninger er forbundet med en øget lønulighed.

Først og fremmest sætter fagforeninger en bund under lønnen ved at forhandle enten minimumslønninger eller lønnormer, der indirekte hiver de laveste lønninger op. Større fagforeningsdækning er derfor forbundet med lavere fattigdom blandt lønmodtagere og en højere løn blandt de mest udsatte. F.eks. har Svarstad & Nymoen (2022) vist løneffekter især for lavtlønnede i norske virksomheder, og Benassi & Vlandas (2021) har vist, hvordan fagforeninger løfter lønbunden på det tyske arbejdsmarked. Den overenskomstfastsatte lønbund løfter også lønnen for ikke-organiserede lønmodtagere, som får en bedre forhandlingsposition over for deres arbejdsgiver. I USA forklarer disse sideeffekter halvdelen af fagforeningernes effekt på lønspredningen (jf. Fortin et al 2021).

Når fagforeningerne sætter en bund under lønnen, bliver det mindre rentabelt for virksomhederne at oprette lavtlønsjobs (jf. f.eks. Messina 2005 og Parolin 2019). Derved er fagforeninger med til at modvirke en polariseringstendens, hvor arbejdsmarkedet i stigende grad opdeles i to særskilte arbejdsmarkeder for lavtlønnede og højtlønnede. Den tendens har ramt USA og mange europæiske lande, men ikke de nordiske lande – formentlig på grund af vores høje organisering. Det har [AE tidligere vist](#).

Udover at sætte en bund under lønnen er fagforeninger også med til at holde snor i de højeste indkomster. [I Danmark](#) er topcheferes lønninger siden 1997 steget dobbelt så hurtigt som lønnen for den menige medarbejder. Den tendens driver især i angelsaksiske lande en væsentlig del af den stigende ulighed (jf. Piketty & Saez 2006). Her er topchefernes lønninger steget endnu hurtigere. Flere studier viser, at fagforeninger kan fungere som anker på topchefernes løn (f.eks. OECD 2011).

Hvis vi ser på lønspredningen mellem bunden og toppen, gælder der den simple sammenhæng, at des mere af lønnen, der er fastsat ved kollektive aftaler på branche- eller virksomhedsniveau, des mindre afhænger lønnen af idiosynkratiske forhold ved virksomheden eller den enkelte medarbejder, og des

mindre bliver lønspredningen. Det har bl.a. Dahl m.fl. (2013) vist ved at se på episoder, hvor det danske forhandlingssystem blev mere decentralt. På medarbejderniveau har Dall Schmidt (2022) vist, at et fagforeningsmedlemsskab mindsker løngabet for grænsearbejdere i Danmark, og Barth m.fl. (2012) har vist, at fagforeninger mindsker uligheden i Norge ved at sikre en mindre præstationsafhængig løn.

For Tyskland finder Dustman m.fl. (2009), at faldet i organiseringsgraden mellem 1995 og 2004 forklarer 28 pct. af den stigende ulighed i bunden og 11 pct. af den stigende ulighed i toppen. For USA har Western & Rosenfeld (2011) vist, at faldet i organiseringsgraden siden 1973 forklarer 30 pct. af den forøgede lønspredning for mænd og 20 pct. for kvinder.

TABEL 2

Fagforeninger øger ligheden i lønninger

Tabellen viser hovedkonklusioner for den empiriske forskning i sammenhængen mellem organiseringsgraden og lønfordelingen.

Studie	Metode	Hovedkonklusion
Svarstad & Nymoen (2022)	Vsh.panel (Norge, 2000-2018)	Øget org.grad i en vsh er forbundet med lavere ulighed i vsh.en, især i bunden af lønfordelingen
Benassi & Vlandas (2021)	Person- og sektortværsnit (Tyskland, 2015)	Øget OK-dækning i en branche reducerer lavtlønsincidensen for alle, men især for fagfor.medlemmer
Fortin et al (2021)	Gentagne person-tværsnit (USA, 1979-2017)	Øget org.grad er forbundet med lavere lønulighed. Positive side-effekter på ikke-medlemmer står for ca. halvdelen af fagforeningers effekt i USA.
Collins & Niemesh (2019)	Region-panel (USA, 1940-1969)	Øget org.grad i en region i ca. 1940 var forbundet med persistent lavere lønulighed i regionen helt frem til år 2000
OECD (2019)	Landepanel (35 OECD-lande, 1980-2016)	Lavere lønulighed i lande med høj OK-dækning, hvor OK'er på forskellige områder koordineres ml. forhandlingsparterne

Yderligere 44 rækker er ikke vist.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af de oplyste studier.

Udover at sikre en mere lige fordeling af lønsummen øger fagforeninger også ligheden ved at tilkæmpe lønmodtagerne en større del af værdiskabelsen i økonomien. Således har fagforeninger en positiv effekt på lønkvoten, som er lønsummens samlede andel af den værdi, der skabes i produktionen. Omvendt ville

en større del af værdiskabelsen gå til profit og kapitalindkomst i fraværet af fagforeningspres. Det indikerer den empiriske forskning samlet set.

Fagforeningers effekt på lønkvoten er dog et noget mindre entydigt resultat end fagforeningers effekt på lønspredningen. I Tabel 3 har vi samlet 25 studier af sammenhængen mellem organiseringsgraden og lønkvoten. Heraf finder 14 studier, at en højere organiseringsgrad er forbundet med en højere lønkvote, mens 10 studier finder en insignifikant eller meget svag sammenhæng. Et enkelt studie finder en signifikant negativ sammenhæng mellem organiseringsgraden og lønkvoten. Da man ikke altid rapporterer nul-effekter, kan tallene undervurdere antallet af "nul-studier".

Visse studier tyder på, at fagforeningers effekt på lønkvoten varierer på tværs af uddannelsesgrupper, men det er uklart, hvilke uddannelsesgrupper der nyder særligt godt af den faglige organisering (jf. EU-Kommissionen 2007 hhv. Schneider 2011). Visse studier tyder også på, at effekten varierer mellem lande. Således finder Guschanski & Onaran (2016) en positiv sammenhæng i bl.a. Tyskland, men en insignifikant sammenhæng i Danmark.

Ud fra et økonomisk-teoretisk perspektiv er de blandede effekter ikke overraskende, eftersom et pres for højere løn kun får lønnens indkomstandel til at stige i stillinger, hvor arbejdskraften ikke umiddelbart kan udskiftes med maskiner eller import. Derfor afhænger effekten bl.a. af, hvad landet producerer, og hvilke produktionsteknologier der er til rådighed. Men selv for f.eks. IT- og teleteknologier, der samlet set trækker i retning af at sænke arbejdskraftens bid af kagen, er fagforeninger med til at svække den effekt. Det har Carbonero (2022) vist i et studie af 9 OECD-lande.

TABEL 3

Overvægt af studier finder, at fagforeninger øger lønkvoten

Tabellen viser hovedkonklusioner for den empiriske forskning i sammenhængen mellem organiseringsgraden og lønkvoten.

Studie	Metode	Hovedkonklusion
Carbonero (2022)	Landepanel (9 OECD-lande, 1980-2007)	IT og tele-teknologi mindsker lønkvoten; øget org.grad svækker teknologiens effekt på lønkvoten
Farber et al (2021)	Delstatspanel (USA, 1936-1986)	Øget org.grad er forbundet med øget lønkvote
Kornelius & Lammers (2021)	Tidsserieanalyse og vsh-panel (Tyskland, 1970-2013)	Øget org.grad er forbundet med øget lønkvote (1 %p stigning i org.grad er forbundet med 0,2 %p højere lønkvote)
Bengtsson et al. (2020)	Eventstudie (UK) samt landepanel (20 lande, ca. 1910-2014)	Øget org.grad er forbundet med øget lønkvote (1%p højere org.grad giver ca. 0,8% højere lønkvote på gns)
Stansbury & Summers (2020)	Branche-panel (USA, 1987-2016)	Øget org.grad er forbundet med øget lønkvote

Yderligere 20 rækker er ikke vist.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af de oplyste studier.

Fagforeninger giver mere lighed før omfordeling og mere omfordeling

Ved at sikre en mere lige fordeling af lønindkomsten og sikre større lighed i splittet mellem løn- og kapitalindkomst sikrer fagforeninger samlet set en mere lige fordeling af *markedsindkomsten*. Således virker fagforeninger som en modvægt til de rene markeds kræfter, der forhindrer stærke virksomheder og kapitalejere i at misbruge deres markeds magt.

Samlet set finder den empiriske litteratur, at større fagforeningsdækning er forbundet med en mere lige fordeling af markedsindkomsten. Det fremgår af de 11 studier, som vi har identificeret og oplyst i Tabel 2.

Af de 11 studier finder de 10, at en højere organiseringsgrad er forbundet med en lavere ulighed, mens et enkelt studie finder en effekt med modsat fortegn.

F.eks. har [AE i en tidligere analyse](#) vist, at en større faglig organisering betyder, at en større andel af markedsindkomsten tilfalder den fattigste halvdel af befolkningen. Det har vi gjort ved at rense udviklingen i uligheden i 17 OECD-lande for en lang række både observerede og uobserverede forhold. Tilsvarende har Volscho & Kelly (2012) og Scheve & Stasavage (2009) påvist, at en mindre andel af den samlede markedsindkomst tilfalder den øverste decil og den rigeste ene procent, des højere organiseringsgraden er.

TABEL 4

Fagforeninger øger ligheden i markedsindkomst

Tabellen viser hovedkonklusioner for den empiriske forskning i sammenhængen mellem organiseringsgraden og fordelingen af markedsindkomst.

Studie	Metode	Hovedkonklusion
Alexiou & Trachanas (2022)	Landepanel (17 OECD-lande, 2000-2016)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed (på gennemsnittet er 1%p højere org.grad forbundet med 0,3% lavere gini)
AE (2021)	Landepanel (17 OECD-lande, 1995-2018)	Øget org.grad er forbundet med øget lighed (1%p højere org.grad forbundet med 0,4% højere indkomstandel for de fattigste befolkningshalvdel)
Jaumotte & Buitron (2020)	Landepanel (18 OECD-lande, 1980-2011)	1 procentpoint stigning i org.grad er forbundet med et signifikant fald på 0,3 pct. i gini.
Scrimger (2020)	Delstatspanel (Canada, 1984-2012)	1 procentpoint stigning i org.grad er forbundet med et signifikant fald på 0,2 pct. i gini.
Jaumotte & Buitron (2015)	Landepanel (20 OECD-lande, 1980-2010)	1 procentpoint stigning i org.grad er forbundet med et signifikant fald på 0,4 pct. i gini.

Yderligere 6 rækker er ikke vist.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af de oplyste studier.

Ligesom i Tabel 1 ovenfor har vi i Tabel 4 beregnet sammenlignelige tal for effekten i de stærkeste studier, som har brugt ginikoefficienten som ulighedsmål. Ikke overraskende ser effekten på fordelingen af markedsindkomsten ud til at være cirka lige så stor som effekten på fordelingen af den disponible indkomst. Det indikerer, at fagforeningers lighedsskabende effekt primært er drevet af deres effekt på fordelingen af markedsindkomsten, dvs. deres samlede effekt på lønspredningen og lønkvoten.

Men fagforeninger kan også påvirke indkomstfordelingen på andre måder. Dels kan fagforeningerne i hvert fald i teorien hæmme jobskabelsen og dermed øge uligheden mellem ledige og lønmodtagere. Og dels arbejder fagforeninger typisk for mere økonomisk omfordeling. Det sænker uligheden mellem høj- og lavindkomstgrupper og mellem personer med og uden job.

Den empiriske litteratur tyder på, at fagforeningers effekt på jobskabelsen afhænger af den samlede pakke af institutioner på arbejdsmarkedet og af medlemmernes afvejning af løn over for jobs. Konkret lader fagforeninger ikke til at hæmme beskæftigelsen, hvis arbejdsmarkedet er *fleksibelt*, hvis forhandlingsparterne på forskellige områder *koordinerer* overenskomstforhandlingerne med hinanden, og hvis arbejdsmarkedets parter har *tillid* til hinanden (jf. f.eks. Tzannatos 2008, Aghion m.fl. 2011 og Bhuller m.fl. 2022). Det er alt sammen tilfældet i Danmark og de øvrige nordiske lande.

Hvis vi ser på fagforeningers effekt på fordelingspolitikken, så finder den empiriske forskning entydigt, at større fagforeninger er forbundet med mere omfordeling. Det fremgår af Tabel 5, hvor vi har identificeret 11 studier af sammenhængen mellem organiseringsgrad og omfordeling. Alle de 11 studier finder, at større fagforeninger er forbundet med mere omfordeling eller mere opbakning til omfordeling. Konkret finder de to IMF-økonomer, Jaumotte & Buitron (2015), at fagforeningers effekt på omfordelingen står for 10-27 pct. af deres samlede effekt på ginikoefficienten for disponibel indkomst.

Desuden finder Plasman & Rycz (2001), at større fagforeninger er forbundet med større offentlige velfærdsudgifter, mens Traxler & Brandl (2009) finder, at større fagforeninger er forbundet med en større beskæftigelsesindsats. Som en konsekvens finder forskningslitteraturen også, at større fagforeninger er forbundet med en øget følelse af økonomisk tryghed (jf. Chung & Mau 2014).

TABEL 5

Fagforeninger øger graden af økonomisk omfordeling

Tabellen viser hovedkonklusioner for den empiriske forskning i sammenhængen mellem organiseringsgraden og graden af økonomisk omfordeling.

Studie	Metode	Hovedkonklusion
Jaumotte & Buitron (2020)	Landepanel (18 OECD-lande, 1980-2011)	Øget org.grad er forbundet med mere omfordeling
MacDonald (2019)	Landepanel (20 OECD-lande, 1980-2010)	Øget org.grad er forbundet med øget opbakning til omfordelingspolitikker
Jaumotte & Buitron (2015)	Landepanel (20 OECD-lande, 1980-2010)	Øget org.grad er forbundet med mere omfordeling
Pontusson (2013)	Landepanel (20 OECD-lande, 1995-2010)	Øget org.grad er forbundet med mere omfordeling
Mahler (2010)	Landepanel (20 OECD-lande, 1980-2010)	Øget org.grad er forbundet med mere omfordeling

Yderligere 6 rækker er ikke vist.

Tabel: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd • Kilde: AE på baggrund af de oplyste studier.

Fagforeninger øger den politiske sammenhængskraft

Ved at mindske uligheden og utrygheden har fagforeninger også den effekt, at de mindsker den politiske polarisering. Således har flere studier vist, at ulighed, utryghed og forringelser af det økonomiske sikkerhedsnet forøger den politiske uro og splittelse (jf. f.eks. Ponticelli & Voth 2020, Fetzer 2019).

Men fagforeninger øger også den politiske sammenhængskraft på en anden måde, nemlig ved at give en stemme til de mindre højtråbende klasser. Således viser forskningen, at fagforeninger ikke alene øger ligheden i indkomst, men også ligheden i politisk repræsentation.

I en gennemgang af den politologiske forskningslitteratur peger Ahlquist (2017) på tre måder, hvorpå fagforeninger øger ligheden i politisk repræsentation.

For det første fungerer fagforeninger som et stykke infrastruktur, der kan kanalisere medlemmernes holdninger og interesser ind i den politiske debat og beslutningsproces. Dels gør fagforeninger det lettere for medlemmerne at organisere en protest ved at arrangere medlemsmøder, demonstrationer, strejker mv. Og dels kan fagforeninger via trepartsdrøftelser og lobbyvirksomhed løfte medlemmernes interesser direkte ind i den økonomiske politiks maskinrum.

For det andet leverer fagforeninger politisk træning til folk med kortere uddannelser og lavere indkomster. Iversen & Soskice (2015) har vist for 20 lande, at fagforeningsmedlemmer generelt er mere politisk vidende og mere politisk engagerede end ikke-medlemmer. Som en konsekvens har man i USA set, at professioner med en højere organiseringsgrad er mere repræsenteret blandt lovgiverne, og at det generelle fald i organiseringsgraden har fået andelen af lovgivere med arbejderbaggrund til at falde (Ahlquist 2017).

For det tredje har man for flere lande vist, at fagforeninger får deres medlemmer til i højere grad at forholde sig politisk til deres livssituation og til i højere grad at stemme. Bryson m.fl. (2014) viser på tværeuropiske data, at en højere organiseringsgrad er forbundet med en højere stemmeprocent. Det skyldes både, at fagforeninger øger den politiske bevidsthed blandt deres medlemmer, og at fagforeninger ved at forøge lønmodtagernes økonomiske ressourcer forøger sandsynligheden for, at de stemmer.

Kort sagt dokumenterer en omfattende empirisk forskningslitteratur, at fagforeninger øger indkomstligheden og ligheden i politisk repræsentation og derved øger den økonomiske og politiske sammenhængskraft.

Metode

Metode: Sådan har vi gjort

Fremgangsmåde til litteratursøgning

Analysen bygger på 123 forskningsstudier, som er fremsøgt via en kombination af søgeordssøgning og styret søgning på Google Scholar. Vi har først søgt på søgestrengene 'unions, collective bargaining, inequality, equality, distribution' samt 'determinants "labor share"' og 'determinants "labor share" "unions"'. Vi har udvalgt studier, der har brugt kvantitative metoder til at undersøge sammenhængen mellem fagforeninger og fordeling. Efterfølgende har vi udvalgt studier fra 2020-2023, fra topjournals og fra skandinaviske lande og foretaget en styret søgning i deres litteraturhenvisninger samt i studier, som henviser til de udvalgte studier. Det er suppleret med et enkelt studie af AE.

Beregning af effekten af højere loft over fagforeningsfradraget

I 2021 udgjorde fradraget for faglige kontingenter i gennemsnit 34,5 procent af danskernes fagforeningskontingent efter skat. Det har AE opgjort på lovmodellens datagrundlag. En fastholdelse af det nuværende loft på 6.000 kr. vil betyde, at fradraget i 2030 vil udgøre 31,6 procent af kontingentet, hvis det antages, at fagforeningskontingenter stiger i overensstemmelse med den prisstigningstakst for fagforeningskontingenter, som Finansministeriet lægger til grund i Familietypemodellen.

Folketingets beslutning om at hæve loftet til 7.000 kr. betyder, at fradraget fastholdes på 34,5 procent – forhøjelsen af loftet svarer stort set til prisudviklingen i 2021-2030. Dermed giver loftsforhøjelsen en stigning i støttegraden på 2,9 procentpoint. Loftforhøjelsens mekaniske effekt på ginikoefficienten er 0,00 ifølge AE's beregninger på Lovmodellens datagrundlag.

Regressionerne i Barth m.fl. (2020) viser, at en stigning i den gennemsnitlige støttegrad på 2,9 procentpoint vil forøge organiseringsgraden med 0,9 procentpoint (jf. studiets tabel 4: $0,029 \cdot 32,1 = 0,9$). Effekterne i Tabel 1 i nærværende analyse centrerer sig om en effektstørrelse, hvor 1 procentpoints forøgelse af organiseringsgraden forøger ginikoefficienten med ca. 0,3 pct. Loftforhøjelsen vil

dermed have en effekt af tilsvarende størrelse, dvs. 0,3 pct., hvilket svarer til 0,09 procentpoint.

Litteratur

Abdih & Danninger (2017): "What Explains the Decline of the U.S. Labor Share of Income? An Analysis of State and Industry Level Data", IMF Working Paper

AE (2021): "En høj organisationsgrad mindsker uligheden", <https://www.ae.dk/analyse/2021-05-en-hoej-organisationsgrad-mindsker-uligheden>

Aghion m.fl. (2011): "Civil Society and the State: The Interplay between Cooperation and Minimum Wage Regulation", Journal of the European Economic Association

Ahlquist (2017): "Labor Unions, Political Representation, and Economic Inequality", Annual Review of Political Science

Alderson & Nielsen (2002): "Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries", American Journal of Sociology

Alexiou & Trachanas (2022): "The impact of trade unions and government party orientation on income inequality: evidence from 17 OECD economies", Journal of Economic Studies

Antonczyk et al. (2010): "Rising wage inequality, the decline of collective bargaining, and the gender wage gap", Labour Economics

Azmat et al (2011): "Privatization and the Decline of Labour's Share: International Evidence from Network Industries", Economica

Baccaro (2011): "Labor, Globalization and Inequality: Are Trade Unions Still Redistributive?", Research in the Sociology of Work, Vol. 22

Barth & Zweimüller (1992): "Labour market institutions and the industry wage distribution", *Empirica* 19

Barth et al (2012): "Performance Pay, Union Bargaining and Within-Firm Wage Inequality", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 74

Benassi & Vlandas (2021): "Trade Unions, Bargaining Coverage and Low Pay: A Multilevel Test of Institutional Effects on Low-Pay Risk in Germany", *Work, Employment and Society*

Bengtsson (2014): "Do unions redistribute income from capital to labour? Union density and wage shares since 1960", *Industrial Relations Journal*

Bengtsson et al. (2020): "What Determines the Capital Share Over the Long Run of History?", CEPR Discussion Paper No. DP14693

Beramendi & Cusack (2009): "Diverse Disparities: The Politics and Economics of Wage, Market, and Disposable Income Inequalities", *Political Research Quarterly*

Bezreh & Goldstein (2013): "Real and Financial Determinants of the Profit Share: The Financial Profit Squeeze", PERI Working Papers, University of Massachusetts Amherst.

Bhuller m.fl. (2022): "Facts and Fantasies about Wage Setting and Collective Bargaining", *Journal of Economic Perspectives*.

Bradley et al. (2003): "Distribution and Redistribution in Postindustrial Democracies", *World Politics*

Bryson m.fl. (2014): "What accounts for the union member advantage in voter turnout? Evidence from the European Union, 2002-2008", *Industrial Relations*

Bucci (2018): "Organized Labor's Check on Rising Economic Inequality in the U.S. States", *State Politics & Policy Quarterly*

Burda et al. (2008): "Unionization, stochastic dominance, and compression of the wage distribution: evidence from Germany", SFB 649 Discussion Paper No. 2008,041

Burniaux et al (2006): "Labour Market Performance, Income Inequality and Poverty in OECD countries", OECD Economics Department Working Paper No. 500

Callaway & Collins (2018): "Unions, workers, and wages at the peak of the American labor movement", Explorations in Economic History

Carbonero (2022): "The fall of the labor income share: The role of technological change and hiring frictions", Review of Economic Dynamics

Card (1996): "The effect of unions on the structure of wages: a longitudinal analysis", Econometrica 64

Card (1998): "Falling Union Membership and Rising Wage Inequality: What's the Connection?", NBER working paper nr. 6520

Card (2001): "The effect of unions on wage inequality in the US labor market", Industrial and Labor Relations Review

Card et al. (2013): "Workplace Heterogeneity and the Rise of West German Wage Inequality", The Quarterly Journal of Economics 128/3

Card, Lemieux & Riddell (2004): "Unions and wage inequality", Journal of Labor Research.

Card, Lemieux & Riddell (2018): "Unions and Wage Inequality: The Roles of Gender, Skill and Public Sector Employment", NBER Working Paper No. 25313

Cardoso & Portugal (2005): "Contractual Wages and the Wage Cushion under Different Bargaining Settings", Journal of Labor Economics Volume 23, Number 4

Checchi & Pagani (2005): "The effects of unions on wage inequality. The Italian case in the 1990s", Politica economica, Journal of Economic Policy

Checchi & Peñalosa (2008): "Labour market institutions and income inequality", Economic Policy

Checchi & Peñalosa (2010): "Labour Market Institutions and the Personal Distribution of Income in the OECD", Economica

Checchi (2015): "Income Inequality and Opportunity Inequality in Europe: Recent Trends and Explaining Factors", studie præsenteret på IZA konference

Chung & Mau (2014): "Subjective insecurity and the role of institutions", Journal of European Social Policy

Collins & Niemesh (2019): "Unions and the Great Compression of wage inequality in the US at mid-century: evidence from local labour markets", Economic History Review

Dafermos & Papatheodorou (2012): "What drives inequality and poverty in the EU? Exploring the impact of macroeconomic and institutional factors", International Review of Applied Economics

Dao et al (2017): "Why Is Labor Receiving a Smaller Share of Global Income? Theory and Empirical Evidence", IMF Working Paper

Darvas et al. (2023): "Trade unions, collective bargaining and income inequality", Bruegel & The German Marshall Fund

de Groot et al. (2004): "Is the American Model Miss World? Choosing Between the Anglo-Saxon Model and a European-Style Alternative", Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper Series, 04-26.

Dimova (2019): "The Structural Determinants of the Labor Share in Europe", IMF Working Paper

Dinardo & Lemieux (1997): "Diverging Male Wage Inequality in the United States and Canada, 1981-1988: Do Institutions Explain the Difference?", Industrial and Labor Relations Review

DiNardo, Fortin & Lemieux (1996): "Labor market institutions and the distribution of wages, 1973-1992: A semiparametric approach", Econometrica

Dünhaupt (2017): "Determinants of labour's income share in the era of financialisation", Cambridge Journal of Economics

Dustmann et al. (2009): "Revisiting the German Wage Structure", The Quarterly Journal of Economics

Elsby et al (2013): "The Decline of the U.S. Labor Share", Brookings Papers on Economic Activity

EU-Kommissionen (2007): "The Labour Income Share in the European Union," Employment in Europe 2007

Farber et al (2021): "Unions and Inequality Over the Twentieth Century: New Evidence from Survey Data", NBER Working Paper No. 24587

Fetzer (2019): "Did Austerity Cause Brexit?", American Economic Review.

Fichtenbaum (2011): "Do Unions Affect Labor's Share of Income: Evidence Using Panel Data", American Journal of Economics and Sociology

Finseraas (2009): "Income inequality and demand for redistribution: A multilevel analysis of public opinion", Scandinavian Political Studies

Fitzenberger et al. (2007): "Union Density and Varieties of Coverage: The Anatomy of Union Wage Effects in Germany", IZA DP No. 3356

Fortin & Lemieux (1997): "Institutional Changes and Rising Wage Inequality: Is There a Linkage?", Journal of Economic Perspectives

Fortin et al (2021): "Labor Market Institutions and the Distribution of Wages: The Role of Spillover Effects", Journal of Labor Economics

Fortuna & Neto (2020): "The impact of labour market institutions on income inequality: evidence from OECD countries", Applied Economics Letters

Freeman (1980): "Unionism and the Dispersion of Wages", Industrial and Labor Relations Review

Freeman (1991): "How Much Has De-Unionisation Contributed to the Rise in Male Earnings Inequality?", NBER Working Paper nr. 3826

Golden & Wallerstein (2011): "Domestic and International Causes for the Rise of Pay Inequality in OECD Nations Between 1980 and 2000", Research in the Sociology of Work

Gomez & Tzoumid (2013): "Unions and executive compensation", CEP Discussion Paper 720, LSE

Gosling & Machin (1995): "Trade Unions and the Dispersion of Earnings in British Establishments, 1980-90", Oxford Bulletin of Economics and Statistics

Guschanski & Onaran (2016): "Determinants of the wage share: a cross-country comparison using sectoral data"

Guscina (2007): "Effects of Globalization on Labor's Share in National Income," IMF Working Papers 06/294

Gustafsson & Johansson (1999): "In Search of Smoking Guns: What Makes Income Inequality Vary over Time in Different Countries?", American Sociological Review

Han & Castater (2016): "They may not have the skills, but they have the desire: Why the skill composition of trade unions matters for wage inequality", Research in Social Stratification and Mobility

Helland et al. (2017): "Wage Inequality Within and Between Occupations", Nordic journal of working life studies

Herzer (2013): "Unions and income inequality: evidence from Ireland", Applied Economics Letters

Herzer (2016): "Unions and Income Inequality: A Heterogeneous Panel Co-integration and Causality Analysis", Labour

Hibbs (1990): "Wage compression under solidarity in Sweden", Economic Research Report Nr. 30, Stockholm: Trade Union Institute for Economic Research

ILO (2008): World of Work Report 2008

Iversen & Soskice (2006): "Electoral Institutions and the Politics of Coalitions: Why Some Democracies Redistribute More than Others", The American Political Science Review

Iversen & Soskice (2015): "Information, inequality, and mass polarization: ideology in advanced democracies", Comparable Political Studies

Jacobs & Myers (2014): "Union Strength, Neoliberalism, and Inequality: Contingent Political Analyses of U.S. Income Differences since 1950", American Sociological Review

Jaumotte & Buitron (2015): "Inequality and labor market institutions", IMF Staff Discussion Note, No. 15/14, IMF.

Jaumotte & Buitron (2020): "Inequality: traditional drivers and the role of union power", Oxford Economic Papers

Jaumotte & Tytell (2008): "How has the Globalization of Labor Affected the Labor Income Share in Advanced Countries?," IMF Working Papers 07/298

Kahn (1997): "Collective bargaining and the inter-industry wage structure: international evidence", Economica

Kahn (1998): "Against the wind: bargaining recentralisation and wage inequality in Norway 1987-1991", Economic Journal

Kahn (2000): "Wage Inequality, Collective Bargaining, and Relative Employment from 1985 to 1994: Evidence from Fifteen OECD Countries", The Review of Economics and Statistics

Koeniger et al. (2007): "Labor Market Institutions and Wage Inequality", ILR Review

Kollmeyer (2018): "Trade union decline, deindustrialization, and rising income inequality in the United States, 1947 to 2015", Research in Social Stratification and Mobility

Kornelius & Lammers (2021) : "Bargaining Power and the Labor Share - a Structural Break Approach", Beiträge zur Jahrestagung des Vereins für Socialpolitik 2021

Koske & Wanner (2012): "The drivers of labour income inequality – an analysis based on Bayesian Model Averaging", Applied Economics Letters

MacDonald (2019): "Labor Unions and Support for Redistribution in an Era of Inequality", Social Science Quarterly

Machin (2016): "Rising Wage Inequality, Real Wage Stagnation and Unions", Inequality: Causes and Consequences (Research in Labor Economics, Vol. 43)

Mahler (2004): "Economic globalization, domestic politics, and income inequality in the developed countries: a cross-national study", Comparative Political Studies

Mahler (2010): "Government Inequality Reduction in Comparative Perspective: A Cross-National Study of the Developed World", Polity

Meszaros (2018): "Inequality and unionization within the United States", The Quarterly Review of Economics and Finance

Metcalf, Hansen & Charlwood (2001): "Unions and the Sword of Justice: Unions and Pay Systems, Pay Inequality, Pay Discrimination and Low Pay", National Institute Economic Review

Montebello et al. (2022): "Trade unions and income inequality: Evidence from a panel of European countries", International Labour Review

Neal (2013): "Using Panel Co-Integration Methods To Understand Rising Top Income Shares", Economic Record

Obadic et al. (2014): "The effects of tax policy and labour market institutions on income inequality", Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci

OECD (2011): Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising, OECD Publishing.

OECD (2019): Negotiating Our Way Up: Collective Bargaining in a Changing World of Work, OECD Publishing, Paris

Parisi (2017): "Labor market rigidity, social policies and the labor share: Empirical evidence before and after the big crisis", Economic Systems

Parolin (2019): "Automation and occupational wage trends: What role for unions and collective bargaining?", LIS Working Paper Series No. 767

Piketty & Saez (2006): "The Evolution of Top Incomes: A Historical and International Perspective", NBER Working Paper No. 11955

Plasman & Rycz (2001): "Collective Bargaining and Poverty: A Cross-National Perspective", European Journal of Industrial Relations

Podgursky (1983): "Unions and Family Income Inequality", The Journal of Human Resources

Podrecca (2011): "Labour market institutions and wage setting: evidence for OECD countries", Applied Economics 43/25

Ponticelli & Voth (2020): "Austerity and anarchy: Budget cuts and social unrest in Europe, 1919–2008", Journal of Comparative Economics.

Pontusson (2013): "Unions, inequality and redistribution", British Journal of Industrial Relations

Pontusson et al. (2002): "Comparative political economy of wage distribution: the role of partisanship and labour market institutions", British Journal of Political Science

Robson et al. (1999): "Low Pay, Labour Market Institutions, Gender and Part-Time Work: Cross-National Comparisons", European Journal of Industrial Relations

Rohrbach (2009): "Sector Bias and Sector Dualism: The Knowledge Society and Inequality", International Journal of Comparative Sociology

Rosvoll & Sparrman (2015): "Labor Market Institutions and Wage Inequality in the OECD countries", Discussion Papers Statistics Norway Research department

Scheve & Stasavage (2009): "Institutions, Partisanship, and Inequality in the Long Run", World Politics

Schneider (2011): "Bargaining, Openness, and the Labor Share", SFB 649 Economic Risk Discussion Paper No. 2011-068

Scrimger (2020): "Unions, Industrial Relations and Market Income Inequality in Canada's Provinces", Industrial Relations

Stansbury & Summers (2020): "The Declining Worker Power Hypothesis: An Explanation for the Recent Evolution of the American Economy", Brookings Papers on Economic Activity

Stockhammer (2013): "Why Have Wage Shares Fallen? An Analysis of the Determinants of Functional Income Distribution", I: Wage-led Growth. Advances in Labour Studies (red. af Stockhammer & Lavoie), Palgrave Macmillan, London.

Svarstad & Nymoen (2022): "Wage inequality and union membership at the establishment level: An econometric study using Norwegian data", Oxford Economic Papers

Teulings (2003): "The Contribution of Minimum Wages to Increasing Wage Inequality", The Economic Journal 113/490

Tober (2019): "European institutional integration, trade unions and income inequality", Socio-Economic Review

Töngür & Elveren (2014): "Deunionization and pay inequality in OECD Countries: A panel Granger causality approach", Economic Modelling

Traxler & Brandl (2009): "The Economic Effects of Collective Bargaining Coverage: A Cross-National Analysis", ILO

Tzannatos (2008): "The Impact of Trade Unions: What Do Economists Say?", i: In Defence of Labour Market Institutions (red. af Berg & Kucera).

Visser & Checchi (2009): "Inequality and the labour market: unions", i: The Oxford Handbook of Economic Inequality (red. af Salverda m.fl.), Oxford University Press, Oxford.

Volscho & Kelly (2012) : "The rise of the super-rich: power resources, taxes, financial markets, and the dynamics of the top 1 percent, 1949 to 2008", American Sociological Review, 77

Wallace et al (1999): "Unions, Strikes, and Labor's Share of Income: A Quarterly Analysis of the United States, 1949-1992", Social Science Research

Wallerstein (1999): "Wage setting institutions and pay inequality in advanced industrial societies", American Journal of Political Science

Weeks (2005): "Inequality trends in some developed OECD countries", FN Department of Economic and Social Affairs ST/ESA/2005/DWP/6

Western & Rosenfeld (2011): "Unions, Norms and the Rise in American Earnings Inequality", American Sociological Review

Young & Zuleta (2017): "Do Unions Increase Labor Shares? Evidence from US Industry-Level Data",
Eastern Economic Journal